
NOWE ZASADY USTALANIA STAWEK ZA CZYNNOŚCI RADCÓW PRAWNYCH

Wprowadzenie.

Dnia 1 stycznia 2016 r. w życie weszło rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnychⁱ, które zastępuje wcześniej obowiązujące rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzęduⁱⁱ.

Na wstępie zaznaczyć należy, że stawki minimalne za czynności radców prawnych to co do zasady kwoty, które strona przegrana musi oddać stronie wygranej w postępowaniu sądowym. Stawki te zróżnicowane są ze względu na rodzaje spraw.

Od dnia 1 stycznia 2016 r. stawki minimalne za czynności radców prawnych w stosunku do stawek wynikających z przepisów obowiązujących wcześniej wzrosły co do zasady o 100%. W niektórych rodzajach spraw wzrost był wyższy. Spowodowane było wyjątkowo niskimi (w stosunku do wymaganego nakładu pracy) stawkami dla tych rodzajów spraw. Wzrost stawek ma na celu zbliżenie ich do stawek rynkowych, które wynikają z umów pomiędzy klientami a radcami prawnymi. Wysokość stawek ustalona w roku 2002 w związku ze znaczącymi zmianami ekonomicznymi – m.in. wzrost wynagrodzeń, inflacja – była nieadekwatna do sytuacji panującej na rynku usług prawniczych.

Wskazać należy, że wzrost stawek minimalnych jest korzystny dla klientów radców prawnych. W praktyce bardzo często zdarzało się, że umowa pomiędzy klientem a radcą prawnym przewidywała wynagrodzenie wyższe niż stawki minimalne określone rozporządzeniem. W takiej sytuacji strona przegrana zobowiązana była do zwrotu stronie wygranej jedynie kwoty odpowiadającej stawce minimalnej. Wzrost stawek minimalnych zbliżył ich wymiar do rynkowych cen za obsługę radcy prawnego a tym samym w przypadku wygranej większa część wynagrodzenia faktycznie zapłaconego radcy prawnemu zostanie zwrócona stronie wygranej przez stronę przegraną.

Rozporządzenie wyróżnia rodzaje spraw, które różnicują stawki radców prawnych. Kwestie te uregulowane są w rozdziałach 2 – 4 (§§ 2 – 14) rozporządzenia. W niniejszym opracowaniu omówione zostaną przede wszystkim zakres czasowy obowiązywania nowych regulacji (przepisy intertemporalne), przepisy ogólne dotyczące wymiaru stawek oraz regulacje dotyczące spraw o należności pieniężne.

Czasowy zakres obowiązywania regulacji – przepisy intertemporalne.

Rozporządzenie z dnia 22 października 2015 r. weszło w życie dnia 1 stycznia 2016 r.

Jak już wskazano, przed dniem 1 stycznia 2016 r. kwestię stawek za czynności radców prawnych regulowało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r.

Do spraw wszczętych przed dniem 1 stycznia 2016 r. stosować będzie się przepisy rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. Dotyczyć będzie to jednak wyłącznie instancji, która „rozpoczęła się” przed 1 stycznia 2016 r. W przypadku wniesienia (po 1 stycznia 2016 r.) środka odwoławczego (np. apelacji) koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądem drugiej instancji określone zostaną zgodnie z treścią nowego rozporządzenia.

Przykładowo, jeżeli pozew wniesiono dnia 31 grudnia 2015 r. to stawkę obliczać będzie się według przepisów rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. niezależnie od tego kiedy zapadnie rozstrzygnięcie w tej sprawie.

Jednakże w przypadku apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji opłatę za czynności radcy prawnego w drugiej instancji obliczać będzie się już na podstawie rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. Pamiętać należy przy tym, że w postępowaniach upominawczym, elektronicznym upominawczym, nakazowym oraz europejskim nakazowym wniesienie sprzeciwu lub zarzutów nie powoduje „przeniesienia” sprawy do drugiej instancji.

Oczywiście sprawy wniesione do sądu dnia 1 stycznia 2016 r. i później będą w całości rozliczane według nowych przepisów rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r.

Wymiar opłaty za czynności radcy prawnego.

W orzeczeniu kończącym postępowanie – lub ewentualnie w odrębnym postanowieniu o kosztach postępowania – sąd przyznaje stronie wygranej m.in. koszty zastępstwa procesowego.

Zasadą jest, że sąd w orzeczeniu ustala koszty zastępstwa prawnego należne stronie wygranej na podstawie stawek minimalnych określonych w rozdziałach 2 – 4 (§§ 2 – 14) rozporządzenia. Jak wynika z treści § 15 ust. 2 rozporządzenia jeżeli sprawa nie wymagała przeprowadzenia rozprawy (np. w postępowaniu nakazowym, w którym nie wniesiono zarzutów) sąd musi ustalić opłatę według stawek minimalnych. Jeżeli w toku postępowania wymagane było przeprowadzenie rozprawy możliwe jest przyznanie kwoty wyższej w przypadkach określonych w § 15 ust. 3 pkt 1 – 4 rozporządzenia.

Rozporządzenie przewiduje następujące sytuacje, w których możliwe jest ustalenie przez sąd opłaty za czynności radcy prawnego w stawce wyższej niż minimalna.

Niezbędny nakład pracy radcy prawnego w toku sprawy. Ważne jest by nakład pracy radcy prawnego był istotnie większy od normalnie koniecznego w sprawach danego rodzaju. Skoro bowiem sam rodzaj sprawy uzasadnia przyjęcie danej stawki minimalnej to koniecznym jest by radca prawny w toku danej sprawy wykazał się pracą w większym zakresie.

Wkład pracy radcy prawnego, który przyczynił się do ustalenia stanu faktycznego lub rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych. Podobnie jak w przypadku punktu pierwszego konieczne jest by wkład ten był większy niż standardowo przyjęty w sprawach danego rodzaju. Skoro bowiem podstawową funkcją radcy prawnego jest przyczynienie się do ustalenia stanu faktycznego nie może z tego wynikać stawka wyższa niż minimalna.

Rodzaju i zawiałość sprawy. Cechy te oceniać należy w szczególności poprzez obszerność i stopień skomplikowania zgromadzonego materiału dowodowego. W istocie swej kryterium to zbliżone może być do kryterium nakładu pracy i obie te przesłanki będą się przenikać.

Wartość przedmiotu sprawy. Mając na uwadze treść § 2 rozporządzenia, w którym uzależniono stawkę minimalną właśnie od wartości przedmiotu sporu nie wydaje się możliwym stosowanie „podwyższenia” w tym trybie jeżeli stawkę minimalną ustala się na podstawie § 2. To kryterium zastosowanie powinno mieć wyłącznie w sytuacjach, gdy podstawą ustalenia stawki minimalnej jest inny rodzaj sprawy (np. naruszenie posiadania) a przedmiot procesu (rzecz, o której posiadanie toczy się spór) jest dużej wartości.

Pamiętać należy, że przepisy umożliwiające zwiększenie opłaty za czynności radcy prawnego są tzw. przepisami sędziowskimi i to do decyzji sądu należy czy i w jakim stopniu stawka zostanie podwyższona. Zgodnie z treścią § 15 ust. 3 rozporządzenia stawka podwyższona nie może przekroczyć sześciokrotności stawki minimalnej dla danego rodzaju sprawy ani wartości przedmiotu sprawy.

Według rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. możliwe jest złożenie przez stronę oświadczenia o wysokości kosztów obciążających ją z tytułu wynagrodzenia radcy prawnego. W oświadczeniu tym strona wskazać może faktyczną kwotę wynagrodzenia, która wynika z umowy pomiędzy klientem a radcą prawnym. Brak takiego oświadczenia spowoduje, że sąd orzec powinien opłatę według zasad ogólnych opisanych wyżej.

Przepis § 16 nie ogranicza (inaczej niż § 15 ust. 3) wysokości wynagrodzenia wynikającego z oświadczenia strony do sześciokrotności stawki minimalnej dla danego rodzaju sprawy lub wartości przedmiotu sprawy. Wydaje się wobec tego, że brak jest górnej granicy kosztów obciążających stronę, które następnie sąd może nakazać zwrócić stronie przegranej. Wydaje się jednak, że w praktyce sądy stosować będą ten przepis ostrożnie i całkiem możliwe, że ograniczenia z § 15 ust. 3 będą stosowane również do opłat ustalanych na podstawie § 16. Wydaje się również, że przepis § 16 ma charakter sędziowski i przyznanie kosztów zastępstwa procesowego według kwoty z oświadczenia zależeć będzie od decyzji sądu a nie będzie następować automatycznie.

W rozporządzeniu wprowadzono dodatkową regulację powodującą zwiększenie stawki minimalnej w sprawach karnych i wykroczeniowych. W tego rodzaju sprawach stawka minimalna podlega podwyższeniu w przypadku wyznaczenia rozprawy na więcej niż jeden dzień (chodzi o sytuacje, w których ze względu na konieczność np. przesłuchania świadka sąd wyznacza kolejny termin rozprawy). Z treści § 17 ust. 1 nie wynika, że obecność radcy prawnego na wyznaczonych terminach rozpraw jest wymagana dla podwyższenia stawki minimalnej w trybie tego przepisu. Wydaje się jednak, że powinien być to warunek konieczny. Nic nie uzasadnia bowiem dodatkowego wynagrodzenia za brak podjętych czynności. W sprawach karnych i wykroczeniowych w przypadku reprezentowania w toku jednego postępowania kilku osób opłatę pobiera się od każdej z tych osób.

Wynagrodzenie zależne od wartości przedmiotu sprawy – sprawy o zapłatę.

Jeżeli w danej sprawie da się ustalić wartość przedmiotu sprawy to stawka minimalna zależna jest od tej wartości. Klasycznym przykładem tego typu spraw są sprawy o zapłatę

kwot pieniężnych, w których kwota ta stanowi wartość przedmiotu sprawy (zaokrąglona do pełnej złotówki w górę).

Sprawy o zapłatę stosunkowo często toczą się w trybach nakazowym, upominawczym i elektronicznym upominawczym (oraz rzadziej w europejskim nakazowym). W tych trybach postępowań sprawa rozstrzygana jest na podstawie dokumentów, bez wyznaczania rozprawy. Dopiero skuteczne wniesienie sprzeciwu lub zarzutów powoduje przekazanie sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym (na rozprawie). W rozporządzeniu z dnia 22 października 2015 r. wprowadzono instytucję uzależniającą stawkę minimalną w tego typu sprawach właśnie od faktu czy dana sprawa rozpoznawana będzie na rozprawie czy poza nią. W przypadku rozpoznania sprawy poza rozprawą (wydanie nakazu zapłaty) stawka minimalna wynosić będzie 75% stawki wskazanej w § 2. Dopiero skuteczne wniesienie sprzeciwu lub zarzutów spowoduje ustalenie stawki według zasad ogólnych z § 2.

Wydaje się, że instytucja ta słusznie uzależni wysokość zasądzonej stawki od nakładu pracy pełnomocnika w sprawach o zapłatę i dodatkowo może mieć istotny wpływ na przyspieszenie postępowań sądowych. Strona wnosząca sprzeciw lub zarzuty wyłącznie w celu przedłużenia postępowania (co jest niestety sytuacją stosunkowo częstą) będzie musiała się liczyć z tym, że poniesie dodatkowe koszty zastępstwa procesowego. To z kolei może spowodować zmniejszenie ilości sprzeciwów i zarzutów składanych w celu przedłużenia postępowania, bez wskazania merytorycznie istotnych argumentów.

Poniżej w tabeli wskazano stawki minimalne zależne od wartości przedmiotu sprawy ze wskazaniem stawek podstawowych (§ 2) oraz stawek zmniejszonych w szczególnych trybach postępowania (§ 3).

stawki minimalne zależne od wartości przedmiotu sprawy		
wartość przedmiotu sprawy	stawka minimalna podstawowa	stawka minimalna zmniejszona (75%)
do 500 zł	120 zł	90 zł
powyżej 500 zł do 1.500 zł	360 zł	270 zł
powyżej 1.500 zł do 5.000 zł	1.200 zł	800 zł
powyżej 5.000 zł do 10.000 zł	2.400 zł	1.800 zł
powyżej 10.000 zł do 50.000 zł	4.800 zł	3.600 zł
powyżej 50.000 zł do 200.000 zł	7.200 zł	5.400 zł
powyżej 200.000 zł	14.400 zł	10.800 zł

radca prawny Mateusz Data

Leszno, dnia 18 stycznia 2016 r.

ⁱ rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych do pobrania ze strony internetowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej pod linkiem:

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20150001804+2016%2401%2401&min=1>.

ⁱⁱ rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu do pobrania ze strony internetowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej pod linkiem:

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20021631349&min=1>.